

Oktober 2025, Jaargang 6, nr. 7

Kardinaalsmuts boordevol vruchten als wintervoedsel voor hongerige vogels.

Beste leden, donateurs en overige lezers

Maandag 22 september is de astronomische herfst begonnen. Dan staat de zon precies boven de evenaar waardoor dag en nacht overal op aarde even lang duren. De artikelen in deze Nieuwsbrief staan daarom voor een deel ook in het teken van de herfst.

Natuurlijk kijken we eerst terug op een geslaagd jubileumfeest op 27 september: Laura Gall heeft daar een leuk stukje over geschreven. Hulde aan de organisatoren Diana en Monique! De zalen waren prachtig versierd met natuurstukjes (dank aan Iemke) en foto's van onze werkgroep natuurfotografie.

Eigenlijk zouden we zo'n dag voor onze leden vaker moeten houden, ook als er geen jubileum te vieren is.

Het tweede deel van jubileumactiviteiten voor onze leden is de film "Onder het Maaiveld". Omdat de eerder gepubliceerde datum van 23 november al snel vol was, hebben we een tweede voorstelling gepland op 30 november. Verderop in deze nieuwsbrief meer informatie. Let op: aanmelden daarvoor moet **voor 1 november**.

We kunnen terugkijken op een paar geslaagde nieuwe activiteiten: "IVN komt naar je toe" in Saaksum (verslag in deze nieuwsbrief), en een zeer druk bezochte lezing "Het landgoed Nienoord door de Eeuwen heen" door Marianne Weits (volle zaal en daarom een herhaling op 16 oktober).

En verder is er natuurlijk ook weer een veelheid aan activiteiten in dit najaar.

Namens redactie en bestuur,
Ad van Alphen, voorzitter

Plant van de maand

De Plantenwerkgroep presenteert tijdens het veldseizoen dat loopt van ongeveer mei tot november, steeds één van de door haar in de voorafgaande periode gevonden planten onder de titel 'Plant van de maand'.

Voor de maand oktober, als verbeelding van de aankomende herfst en daarmee ook het paddenstoelenseizoen, kiezen we eens niet voor een kruidachtige plant, maar voor een paddenstoel, de **Harslakzwam** (*Ganoderma resinaceum*).

Met deze mooie zwam, te vinden onderaan de voet van een boom (*meestal eik*), wijzen we als Plantenwerkgroep graag ook eens op de prachtige website die twee van onze actieve plantenwerkgroepleden, Aren en Maria, hebben ingericht en beheren. Op deze zeer bezoekwaardige [website](#) over zwammen en korstmossen in Zuidhorn vind je een veelheid aan soorten. Door op een soortnaam te klikken zie je prachtige foto's als referentiemateriaal. Echt de moeite van een regelmatig bezoek waard!

Jubileumfeest

Ter ere van het 75-jarig bestaan van IVN Westerkwartier e.o. vinden er in 2025 een aantal bijzondere activiteiten plaats. Eén daarvan was het recente jubileumfeest waarover Laura Gall hieronder verslag doet.

Grandioos feest ter ere van IVN 75 jaar op zaterdag 27 september 2025 te Bakkeveen.

Op het mooie terrein van Allardssoog was een van de gebouwen feestelijk ingericht ter gelegenheid van 75 jaar IVN-aanwezigheid in het Westerkwartier. Alles was gedaan om het feestgevoel bij de bezoekers aan te wakkeren. Ter begroeting was tromgeroffel en belgerinkel te horen en binnen waren veel bloemen en een feestelijke ontvangst met koffie, thee, drank en lekkers.

Men kon deelnemen aan één uit vier activiteiten, een wandeling met de boswachter, een lezing over de cultuur en het dorpsleven van Bakkeveen, een beleving in het bos en het tekenen en schilderen van voorwerpen uit het bos. Bovendien was er een kijkhuisje op wielen, vergezeld van kleurrijk uitgedoste vrouwmensen die zó uit een eerder tijdperk konden zijn gekomen. Zij bespeelden allerlei instrumenten. De toespraak van voorzitter Ad loog er niet om. Hij memoreerde de geschiedenis vanaf het ontstaan van IVN en somde op wat er in het verloop van de jaren was ondernomen om mensen meer bij de natuur te betrekken. Ook wethouder Bert Nederveen was aanwezig en zijn complimenten over het nut en werk van IVN werden graag aangehoord. Hij werd uitgenodigd als eerste bezoeker van het kijkhuisje op wielen 'De Krienoewa' een sessie geluismomenten te ondergaan.

Die sessie bestond uit het luisteren naar allerlei geluiden die door de dames ten gehore werden gebracht, zoals de trom, bellen, rinkels en andere tonen. Vervolgens nam je plaats achter een kijkglas van het kijkhuisje onder een dekkleed, en kon je minutenlang genieten van een tafereel met bewegend licht, dat zou kunnen doorgaan voor een stervend landschap of voor een teloorgaande onderwateraanblik. Je mocht daarna een lootje trekken voor de tombola en een dagspreuk in ontvangst nemen.

Het was een geweldige dag en er werden veel onderlinge banden versterkt. Opgetogen ging ieder weer huiswaarts, met dank en hulde aan Monique en Diana als degenen die dit feestelijk gebeuren op touw hebben gezet.

Tekst Laura Gall,
Foto's Monique Torensma, Anje Westera e.a.

NB.: Ook in het kader van ons 75-jarig jubileum verscheen onder de titel "75 jaar IVN-Westerkwartier: van toezicht op vogelnestjes tot natuureducatie voor jong en oud" recent een mooi interview met onze voorzitter Ad van Alpen op RTV

Zulthe. Het is hier in te zien.

Herfstblad

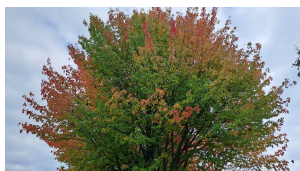
De herfst staat voor de deur en op een mistige ochtend heeft het landschap iets geheimzinnigs. Bomen en struiken kleuren langzaam goudgeel, bruin, oranje en rood. De eerste bladeren vallen en een trui is soms best al welkom.

Maar die (ver)kleurende en vallende bladeren, hoe zat dat nou ook al weer?

Het korter worden van de dagen in de herfst is voor bomen

een teken zich voor te bereiden op de winter. Sommige bomen stoppen in de winter met groeien en verliezen hun bladeren, maar niet voordat ze de allermooiste kleuren krijgen!

Eigenlijk zitten de herfstkleuren altijd al in de bladeren. Tijdens de lente en de zomer overheerst de kleur groen, omdat er zoveel bladgroen (ofwel chlorofyl) in de bladeren zit. Bladgroen is de stof die de boom van energie voorziet met medewerking van de zon. Het zet waterdamp en kooldioxide uit de lucht om in glucose en zuurstof. De zuurstof wordt door de boom weer aan de lucht afgestaan. De glucose wordt onder andere gebruikt om te groeien. Tijdens de lente en de zomer draait de bladgroenfabriek op volle toeren en maakt de boom veel chlorofyl aan.

In het najaar is er minder zon en wordt er steeds minder chlorofyl aangemaakt, waardoor het uiteindelijk opdraakt.

Bomen zijn erg zuinig op bladgroen. Het is van levensbelang voor de fotosynthese en kost veel energie om aan te maken. Daarom halen bomen in de herfst, aangestuurd door het afnemen van de uren licht overdag, zoveel mogelijk bladgroen uit de bladeren voordat ze deze laten vallen.

Een blad bestaat uit meer stoffen dan alleen chlorofyl en die stoffen hebben andere kleuren, variërend van verschillende tinten geel en oranje tot rood soms zelfs paarsachtig. Pas als de overheersende groene kleur van het chlorofyl is verdwenen, komen er andere kleuren tevoorschijn.

Zodra de boom de stoffen die behouden moeten worden uit de bladeren heeft gehaald, ontstaat er bij het steeltje van het verkleurde blad een laagje kurk. Door dat steeltje ging altijd vocht (het boomsap) naar het blad toe en de suikers terug naar de boom. Net zoals met een kurk op een wijnfles, kan er met zo'n laagje kurk geen vocht meer door. Uiteindelijk droogt het blad uit en valt het neer.

Uitgelicht ! Wat was

IVN komt naar je toe

Een van de extra's in ons jubileumjaar was om als IVN zelf op bezoek te gaan bij de inwoners van het Westerkwartier. Als pilot kozen we voor daarvoor Saaksum. Daar waren we met een team van zeven IVN-ers met wat aanhang dan ook duidelijk aanwezig op zaterdag 30 augustus 2025.

Dit prachtige authentieke dorpje in het Noorden van de gemeente Westerkwartier heeft een mooie kapschuur gelegen in een waterrijk gebied, tevens voorzien van een picknickplaats, fitnessapparatuur en een gezamenlijke moestuin. IVN werd er hartelijk welkom geheten door

Dorpsbelangen Saaksum.

Er waren enkele wandelingen in en om het dorp gepland. En er waren stoeplantjes te bekijken in een bijzondere kast met opgestelde flesjes. Een oud-bewoner kwam langs fietsen en vertelde terloops verhalen van vroeger. Bijvoorbeeld over het turfschip, dat ooit regelmatig door de dorpsbewoners door het laatste deel van de sloot werd getrokken om de turf in het dorp te kunnen afleveren. De rolpalen langs het Oldenhoofsche Kanaal zijn de stille getuigen van dit verleden. Aafke, verhalenvertelster van 'Mien Westerkwartier', vertelde enkele mooie verhalen in het Westerkwartiers, onder andere over een beer die wilde leren lezen en in een tuinhuisje mocht slapen; de kleintjes waren een en al oor.

Voor de volwassenen was er het verhaal van de koning die een beslissing moest nemen over wie een stuk land toebehoorde. Aan de hand van twee raadsels werd het land toegewezen aan

de arme boer en zoals dat in sprookjes gaat, de boerendochter werd des konings' vrouw.

Waterdierpjes zoeken is ook altijd een succes. Alle kinderen van het dorp waren aanwezig (het waren er tien!) met hun ouders. Al heel in het begin werd een grote geelgerande watertor gevangen, een schot in de roos! Verder waren er veel schaatsenrijders, een duikwants, rugzwemmers en libellenlarven. Rob was er met zijn microscoop met scherm. Zo kon je zien dat bij een haftenlarve de vleugels al in aanleg aanwezig zijn. Ook een baby-visje werd nauwkeurig bekeken, waarbij de schubben al duidelijk zijn te zien. En m.b.v. de picknickdeken met waterdierpjes in de rand kon worden afgevinkt wat er zoal was gevangen.

Een van de kleuters raakte bij de steiger te water en ging zelfs kopje onder. Maar gelukkig was zijn vader dichtbij zodat het leed snel geleden was. Maar hij moest wel eerst naar huis om droge kleren aan te doen. Het weer was goed met een enkele stortbui. Een geslaagde middag waarbij veel goede indrukken werden opgedaan en contacten werden gelegd.

Tekst (enigszins geredigeerd) en foto's 'Laura Gall

Struiken, ruggengraat voor biodiversiteit

Als we kijken naar de beplanting om ons heen zien we een gelaagd systeem. Bomen en bloemen krijgen daarin volop aandacht.

Bloemen in hun relatie tot bestuivers zoals bijen en vlinders.

Bomen als o.a. zuurstofproducent en stofvangers.

En ook voor de bodemlaag met daarin o.a. paddenstoelen, mossen en korstmossen wordt regelmatig aandacht gevraagd.

En toch ontbreekt iets in die gelaagde basis namelijk de struiken of heesters. Voor heel veel organismen vormen juist zij de ruggengraat van de biodiversiteit in stad, dorp en ook landschap. Veel vogels zijn afhankelijk van struiken. Merel, heggenmus, zanglijster, groenling, staartmees; ze verliezen allemaal structureel terrein.

Een verband met verdwijnende struiken in park en plantsoen, maar ook in tuinen, is snel gelegd. Vanuit sociale veiligheid zijn open en overzichtelijke groenstructuren, vaak ook nog verlicht, soms gewenst. Ook vanuit het streven naar 'nethed' verdwijnen rommelhoekjes en kleine bosjes.

Vanuit vogelperspectief betekent dat geen insecten aantrekkende bloemen meer, geen bessen als voedsel, geen takken en bladeren ter beschutting of als nestgelegenheid,

geen dekking. Ook voor insecten, egels en andere kleine dieren zijn struiken cruciaal.

Het is juist deze combinatie van voedsel, voortplantingsruimte en dekking die struiken als vegetatielaag voor veel soorten zo onmisbaar maakt.

Daarbij vormen struiken de verbinding tussen bomen en bodembedekkers.

Kortom, struiken zijn een onmisbare schakel in de ecologie, meer struiken betekent simpelweg meer leven.

Heb je de mogelijkheid een of meerdere struiken te plaatsen, doe het dan nu, in het najaar. De nog warme grond en de herfstregens zorgen voor een goede wortelontwikkeling voordat de winter invalt. Dit resulteert in een snellere groei en meer vitaliteit bij je planten in het voorjaar.

Wat betreft de keuze, op de website [Tuin er niet in](#) kan je gemakkelijk aan de hand van gewenste eigenschappen zoals bv. bijenplant, vlinderplant, nuttig voor vogels of mooie bessen een verantwoorde keuze maken.

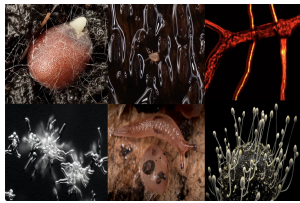
Tip: een gemengde beplanting zorgt het hele jaar voor voedsel en beschutting. En vanzelfsprekend koop je je plant(en) bij een biologische kweker.

Bron: Vogelbescherming Nederland. Foto 2 en 3; Pixabay

Uitgelicht ! Wat komt

FILM "Onder het Maaiveld" 23 en 30 november

In het kader van ons jubileumjaar vertonen we de film "Onder Het Maaiveld" op groot scherm in de filmzaal van Nienoord. De film maakt het ongeziene gezien, inspireert en verwondert

en geeft inzicht in de bodem. Er zitten namelijk meer levende wezens in één theelepel gezonde grond dan er mensen op aarde zijn. Maar hoe leren we verstandiger omgaan met onze bodem? De film *Onder het maaiveld* laat zien wat er in het groot moet gebeuren door te focussen op de wereld om ons heen en de fascinerende wereld direct onder onze voeten. Alvast nieuwsgierig? Op [Onder het Maaiveld](#) vind je meer informatie en een trailer.

De vertoning op 23 november (*alleen voor leden*) is met 66 bezoekers al vol. Daarom wordt de film, ook nu alleen voor leden/donateurs, op zondag 30 november nogmaals vertoont.

Praktische informatie

Plaats: Filmzaal Infocentrum Nienoord, Leek (bij de parkeerplaats van Nienoord)

Datum: zondag (23 en) 30 november

Tijd: 13.30 uur-15.30 uur

Kosten: gratis voor leden en donateurs en huisgenoten (ook geschikt voor kinderen).

Aanmelden voor de voorstelling van 30 nov. **uiterlijk 1 november** via IVNWesterkwartier75@gmail.com (vermeld "film" en aantal aanmeldingen).

(Aanmelden kan ook per post: A. van Alphen, 't Kaarnhuus 7, 9356EL Tolbert) (vermeld "film" en aantal aanmeldingen).

letje van Nie (column)

Beestjes en zo

Gisteren zat ik nog even fijn te genieten van de herfstzon toen ik gezelschap kreeg. Een bruinrode heidelibel streek neer op mijn trui. Ik zag zijn lichte oogjes en het zwarte snuitje heel goed. Het was een mannetje, want vrouwtjes hebben andere kleuren.

Vorige week zag ik ook nog een bruine sprinkhaan op de grond zitten. Het bleek een blauwvleugelsprinkhaan. Als ie vliegt zie je zijn blauwe vleugels; als ze hem achterna zitten, strijkt hij neer en het blauw is niet meer te zien. Zijn achtervolger blijft in verwarring achter!

Verder zat er een grote bruine wants op het raam aan de buitenkant. In deze tijd zoeken ze binnen een beschut plekje om een winterslaap te houden. Sommige soorten brengen de winter door in bladerhopen.

In de tuin zijn berkenboleten verschenen. Er zat een naaktslak heerlijk van te smullen. In het bos zag ik al inktzwammen: kleine die net uit de grond kwamen maar ook grotere, met al een zwarte hoed. En op de stukken boomstam die op de grond liggen groeien bundelzwammen, inderdaad met een bundel bij elkaar.

Zo is er van alles te zien en te beleven, de natuur is nooit saai! Fijne herfst en tot later!

letje van Nie Foto bruinrode heidelibel, Vlinderstichting

Activiteitenoverzicht

Als laatste ook in deze Nieuwsbrief kort aandacht voor onze activiteiten in de komende periode. Wekelijks zijn er wandelingen op dinsdag- en woensdagochtend van 9.30 - ca. 11.30 uur.

16 okt.	Landgoed Nienoord door de eeuwen heen (lezing)	19.30 uur
19 okt.	Paddenstoelenactiviteit - Trimunt	14.00 uur
25 okt.	Nacht van de Nacht met 3 activiteiten	
	in het Natuurschoonbos - Nietap	20.00 uur
	op het Leekstermeer - Nietap	18.45 uur
	wandelen omg. Feerwerd - Feerwerd	20.00 uur
26 okt.	Naar de goudplevier in NP Lauwersmeer - Ezumakeeg	14.30 uur
1 nov.	Natuurwerkdag - Heel Nederland	
8 nov.	Wat klein is wordt groot (microscopie) - Nienoord	13.30 - 16.00
16 nov.	Herfstwandeling door Nienoord - Nienoord	13.30 uur
20 nov.	Uilen en andere vogels op Nienoord - Nienoord	19.30 uur
23 nov.	Film 'Onder het Maaiveld' - Nienoord	Uitverkocht !
30 nov.	Film 'Onder het Maaiveld' - Nienoord	13.30 uur

De meest actuele informatie over onze activiteiten kunt u altijd uitgebreid terugvinden op onze website. Zie hiervoor: [Activiteiten IVN Westerkwartier e.o.](#) en [Nieuws](#)

Landschap omgeving Oude Riet - Hamrik in nazomertenue

Redactie en foto's, tenzij anders vermeld, Herman de Meijer

Facebook

Website

Deze e-mail is verstuurd aan [{{email}}](#). • Als u geen nieuwsbrief meer wilt ontvangen, kunt u zich [hier afmelden](#). • U kunt ook uw gegevens inzien en [wijzigen](#). • Voor een goede ontvangst voegt u webmaster.westerkwartier@ivn.nl toe aan uw adresboek.

Laposta